

ปัญหาและอุปสรรคในการสืบสวนสอบสวนคดีฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์
กรณีศึกษาการใช้บัญชีม้า สถานีตำรวจภูธรศรีราชา
CHALLENGES AND OBSTACLES IN INVESTIGATING ONLINE TRADING FRAUD:
A CASE STUDY ON THE USE OF MULE ACCOUNTS AT
SI RACHA PROVINCIAL POLICE STATION

ชัยวัฒน์ หิรัญเกื้อ^{1*}, กฤษณพงศ์ พูตระกูล²
CHAIWAT HIRANKUE^{1*}, KRISANAPHONG POOTHAKOOL²
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2568

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสถานการณ์การฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์ กรณีศึกษาการใช้บัญชีม้า 2. ศึกษาปัญหาอุปสรรคในการสืบสวนสอบสวนคดีฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์ กรณีการใช้บัญชีม้าของสถานีตำรวจภูธรศรีราชา และ 3. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการสืบสวนสอบสวนคดีฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์ กรณีศึกษาการใช้บัญชีม้า สถานีตำรวจภูธรศรีราชา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 17 ราย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ผู้พิพากษา และพนักงานอัยการจังหวัดชลบุรี และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษานี้ พบว่า การฉ้อโกงซื้อขายสินค้า

¹ พันตำรวจตรี, นักศึกษาปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม, คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

Pol. Maj., Master of Arts in Criminology and Justice Administration, Faculty of Criminology and Justice Administration, Rangsit University

² รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

Assoc.Prof.Pol.Lt.Col. Dr., Advisor, Faculty of Criminology and Justice Administration, Rangsit University

*Corresponding author; Email: aemearn1208@gmail.com

(Received: 26 August 2025; Revised: 20 November 2025; Accepted: 28 November 2025)

ออนไลน์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น คนร้ายมักสร้างบัญชีปลอม โฆษณาหลอกลวงโดยเลียนแบบสินค้าจริง และใช้บัญชีม้าในการรับโอนเงิน ปัญหา และอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ 1. ความล่าช้าในการขอข้อมูลจากธนาคารและเส้นทางการเงินที่ซับซ้อน 2. ภาระงานของพนักงานสอบสวนที่มากเกินไป 3. ความขัดแย้งด้านเขตอำนาจสอบสวน 4. ความยากในการพิสูจน์เจตนาของผู้ต้องหาบัญชีม้า และ 5. การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ประชาชนที่ยังไม่ทั่วถึง

คำสำคัญ : 1.ปัญหาและอุปสรรค 2.ฉ้อโกง 3.ซื้อขายสินค้าออนไลน์ 4.บัญชีม้า 5. สถานีตำรวจภูธรศรีราชา

ABSTRACT

This research aims to 1. examine the situation of online trading fraud, with a specific focus on cases involving the use of mule accounts 2. investigate the challenges and obstacles in the investigation of online trading fraud cases that involve mule accounts under the jurisdiction of the Si Racha Provincial Police Station; and 3. propose guidelines for improving the investigative process of online trading fraud cases that involve the use of mule accounts at the Si Racha Provincial Police Station. This study employs a qualitative research design, collecting data through semi-structured, in-depth interviews with 17 key informants selected through purposive sampling. The informants include police officers, victims, offenders, academics, technology-related crime experts, judges, and public prosecutors in Chonburi Province. The data were analyzed using content analysis. The findings revealed that online trading fraud is becoming more frequent and severe. Offenders often create fake accounts, post fraudulent advertisements mimicking genuine products, and use mule accounts to transfer money. The main problems and obstacles identified include 1. delays in obtaining information from banks and difficulty tracing complex financial transactions; 2. heavy workload of investigating officers; 3. jurisdictional conflicts in investigation; 4. challenges in proving the intent of mule account holders; and 5. limited public awareness and insufficient dissemination of preventive information.

Keywords: 1. Problems and Obstacles 2. Fraud 3. Online Trading 4. Mule Accounts 5. Si Racha Provincial Police Station

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สถานการณ์การฉ้อโกงออนไลน์เป็นอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่พบบ่อยที่สุดในปัจจุบัน โดยมีความรุนแรงและมูลค่าความเสียหายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลจากการแพร่ระบาดของโรค Covid-19 และมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมทำให้รูปแบบการใช้ชีวิตและการบริโภคเปลี่ยนไปสู่วิถีดิจิทัลมากยิ่งขึ้น รายงานการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2565 ของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมชี้ว่า ผู้บริโภคหันมาทำกิจกรรมออนไลน์มากขึ้น เช่น การซื้อสินค้าออนไลน์แทนการเดินทางไปห้างสรรพสินค้า ส่งผลให้เกิดช่องว่างที่เอื้อต่อการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีหลากหลายรูปแบบ ผู้กระทำผิดมักใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือ เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด โดยรูปแบบที่พบบ่อยและสร้างผลกระทบสูงสุด ได้แก่ การฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์ ซึ่งมีวิธีการหลอกลวงหลายลักษณะ อาทิ เสนอขายแบบผ่อนชำระแต่ไม่ส่งมอบสินค้า ผู้เสียหายโอนเงินแล้วไม่ได้รับสินค้า หรือการจัดส่งแบบเก็บเงินปลายทางแต่ได้รับสินค้าที่ไม่ตรงตามจริงหรือเป็นของปลอม (ไทยพีบีเอส, 2565) และเป็นคดีที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 47,864 คดี โดยก่อให้เกิดความเสียหายรวม 695,562,100 บาท (แนวหน้า, 2565) ซึ่งคดีฉ้อโกงออนไลน์ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับบัญชีม้า ซึ่งช่วยให้ผู้กระทำผิดปกปิดตัวตนและสร้างความน่าเชื่อถือ บัญชีม้ามักได้มาจากการจ้างบุคคลเปิดบัญชีรับค่าตอบแทน หลอกให้ผู้อื่นเปิดบัญชีแทน หรือซื้อขายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การมีเครือข่ายบัญชีม้าจำนวนมากทำให้การสืบสวนติดตามผู้กระทำผิดซับซ้อนและยากขึ้น จากรายงานข้อมูลสถิติการแจ้งความออนไลน์ ระหว่างวันที่ 17 มีนาคม 2566 – 3 มีนาคม 2567 เกี่ยวกับคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีผ่านเว็บไซต์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (<https://thaipoliceonline.go.th/>) พบว่าจังหวัดชลบุรี ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 2 มีสถานีตำรวจภูธรในสังกัดจำนวน 19 แห่ง สำหรับคดีหลอกลวงซื้อขายสินค้าและบริการที่ไม่ได้มีลักษณะเป็นขบวนการ มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 3,645 คดี โดยแยกเป็นรายสถานีตำรวจภูธรที่มีจำนวนคดีมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ สถานีตำรวจภูธรศรีราชา 675 คดี สถานีตำรวจภูธรบางละมุง 602 คดี สถานีตำรวจภูธรแหลมฉบัง 524 คดี ตามลำดับ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2567) ดังนั้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและอุปสรรคในการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถอธิบายภายใต้กรอบทฤษฎีปฏิทินิสัย (Routine Activity Theory) ซึ่งอธิบายว่าอาชญากรรมเกิดจากผู้กระทำผิดที่มีแรงจูงใจ เป้าหมายที่เหมาะสม และการขาดผู้คุ้มกันที่มีประสิทธิภาพ ในพื้นที่อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ปัญหาหลัก ได้แก่ ความล่าช้าในการขอข้อมูลจากธนาคารและภาคเอกชน ความซับซ้อนของบัญชีม้า ภาระงานของพนักงานสอบสวน ความขัดแย้งเขตอำนาจการสอบสวน และการขาดความรู้ของประชาชน ส่งผลให้กระบวนการสืบสวนสอบสวนยังไม่มีประสิทธิภาพ งานวิจัยจึงมุ่งเสนอแนวทางพัฒนาการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจและสร้างความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์คดีฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์ กรณีศึกษาการใช้บัญชีม้า
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการสืบสวนสอบสวนคดีฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์ กรณีศึกษาการใช้บัญชีม้า สถานีตำรวจภูธรศรีราชา
- 2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการสืบสวนสอบสวนคดีฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์ กรณีศึกษาการใช้บัญชีม้า สถานีตำรวจภูธรศรีราชา

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ทราบถึงสถานการณ์การกระทำความผิดในคดีฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์และการรับแจ้งเปิดบัญชีในปัจจุบัน
- 3.2 ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรศรีราชาในการปฏิบัติงานด้านสืบสวนสอบสวนคดีฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์กรณีศึกษาการรับแจ้งเปิดบัญชี
- 3.3 ได้ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรศรีราชาในการปฏิบัติงานด้านการสืบสวนสอบสวนคดีฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์กรณีศึกษาการรับแจ้งเปิดบัญชี

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

4.1 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

4.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 17 ราย ประกอบด้วย 1. กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรศรีราชา 4 ราย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับรองผู้กำกับการสอบสวน 1 ราย เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสารวัตรสอบสวน 2 ราย และเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสารวัตรสืบสวน 1 ราย 2. ผู้เสียหายในคดีฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์ 3 ราย 3. กลุ่มผู้กระทำความผิดคดีฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์ กรณีการรับแจ้งเปิดบัญชีม้า 3 ราย 4. นักวิชาการด้านอาชญาวิทยา และผู้เชี่ยวชาญด้านอาชญากรรมทางเทคโนโลยี 3 ราย 5. เจ้าหน้าที่ตำรวจกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บช.สอท.) 2 ราย 6. ผู้พิพากษาศาลจังหวัดชลบุรี 1 ราย และ 7. พนักงานอัยการจังหวัดชลบุรี 1 ราย

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายเปิด และได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพัฒนาเครื่องมือให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย และให้ผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาประเมินความเหมาะสมของนิยาม ขอบเขตเนื้อหา และความสอดคล้องของประเด็นคำถาม

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง พร้อมทั้งวิเคราะห์ความสอดคล้องและความแตกต่างของข้อมูล เพื่อสรุปและตีความตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ทั้งนี้ การวิจัยได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคนจากมหาวิทยาลัยรังสิต โครงการประเภท Full Board Review (เลขที่ COA. No. RSUERB2024-039)

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ข้อมูลอย่างเป็นระบบ พร้อมตีความให้เกิดความเชื่อมโยงในการนำเสนอเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

5. ผลการวิจัย

5.1 สถานการณ์คดีฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์ กรณีศึกษาการใช้บัญชีม้า รูปแบบการกระทำความผิดในลักษณะนี้ แม้จะไม่ต่างจากในอดีตนัก แต่มีแนวโน้มซับซ้อนและแพร่หลายมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้กระทำความผิดมักแฝงตัวในสื่อสังคมออนไลน์ ใช้กลยุทธ์ที่แนบเนียน เช่น การสร้างบัญชีปลอมบนแพลตฟอร์มยอดนิยม หรือคัดลอกข้อมูลจากร้านค้าจริงเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ หลอกให้เหยื่อโอนเงินชำระค่าสินค้าที่ไม่มีอยู่จริง ก่อนตัดการติดต่อทันทีหลังได้รับเงิน โดยกลไกสำคัญที่เอื้อต่อการกระทำความผิดคือ บัญชีม้า ซึ่งเป็นบัญชีธนาคารที่เปิดโดยผู้อื่นตามการว่าจ้าง เพื่อใช้รับเงินจากเหยื่อและโอนต่อไปยังบัญชีอื่นอย่างรวดเร็ว อำพรางเส้นทางการเงินและหลีกเลี่ยงการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่รัฐ การกระทำลักษณะนี้สร้างความซับซ้อนในการสืบสวนและติดตามตัวผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะเมื่อมีการใช้สกุลดิจิทัลหรือโอนเงินข้ามประเทศ การขยายตัวของเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะระบบ Internet Banking และ Mobile Banking มีบทบาทสำคัญในการเอื้อต่อการก่ออาชญากรรมลักษณะนี้ เนื่องจากการทำธุรกรรมสามารถดำเนินการได้รวดเร็วและไม่จำกัดสถานที่ ดังนั้น พฤติกรรมการรับจ้างเปิดบัญชีธนาคารจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้การฉ้อโกงออนไลน์

5.2 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการสืบสวนสอบสวนคดีฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์ กรณีศึกษาการใช้บัญชีม้า สถานีตำรวจภูธรศรีราชา

5.2.1 ด้านการเข้าถึงข้อมูลบัญชีและยืนยันตัวบุคคลจากธนาคาร กระบวนการสืบสวนคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะคดีหลอกลวงออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการโอนเงินเข้าบัญชีผู้กระทำความผิด จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลจากธนาคารในการระบุตัวบุคคลเจ้าของบัญชี อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวเผชิญอุปสรรคหลายประการ ทั้งในด้านระยะเวลา รูปแบบข้อมูล และความสมบูรณ์ของหลักฐานยืนยันตัวตน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความรวดเร็วของกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ 1.ความล่าช้าในการประสานขอข้อมูลจากธนาคาร เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถระบุตัวเจ้าของบัญชีที่รับเงินจากผู้เสียหายได้โดยตรงทันที ต้องจัดทำหนังสือราชการส่งคำขออย่างเป็นทางการไปยังธนาคารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งธนาคารต้องใช้เวลาในการตรวจสอบภายใน จัดเตรียมเอกสารและส่งกลับมายังหน่วยงานผู้ร้องขอ กระบวนการทั้งหมดอาจใช้เวลาหลายเดือน หรือบางกรณีอาจถึงหนึ่งปี ทำให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสหลบหนีหรือหลีกเลี่ยงการติดตาม 2.รูปแบบข้อมูลที่ไม่ได้มาตรฐาน ข้อมูลจากธนาคารมักอยู่ในรูปแบบไม่เป็นทางการ เช่น ไฟล์ Excel ที่ขาดลายเซ็นหรือตราประทับ จึงไม่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในศาลได้ นอกจากนี้ ข้อมูลอาจไม่ครบถ้วน เช่น ขาดสำเนาบัตรประชาชน รูปถ่าย หรือหมายเลขโทรศัพท์ ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องยื่นคำร้องเพิ่มเติมส่งผลให้กระบวนการในการดำเนินคดีล่าช้าและอาจกระทบต่อการออกหมายเรียกหรือหมายจับ และ 3.ความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลยืนยันตัวตน คือ ในหลายกรณี ธนาคารไม่สามารถจัดส่งข้อมูลยืนยันตัวบุคคลได้อย่างครบถ้วน เช่น ขาดรูปถ่าย หมายเลขโทรศัพท์ หรือแม้แต่สำเนาบัตรประชาชน ส่งผลให้ไม่สามารถระบุตัวตนเจ้าของบัญชีได้อย่างแน่ชัด ยิ่งไปกว่านั้น ในบางกรณีผู้เปิดบัญชีเป็นบุคคล ไร้สัญชาติ หรืออยู่ในพื้นที่ห่างไกล ไม่มีข้อมูลถาวรที่สามารถติดตามได้ อีกทั้งในปัจจุบันการเปิดบัญชีสามารถทำผ่านระบบออนไลน์ได้ ซึ่งอาศัยเพียงการถ่ายภาพใบหน้าหรือยืนยันตัวตนผ่านแอปพลิเคชันของธนาคาร ซึ่งยังขาดความเข้มงวดและการตรวจสอบอย่างละเอียด ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดอาศัยช่องว่างนี้เปิดบัญชีโดยไม่เปิดเผยตัวตนที่แท้จริง ทำให้ไม่สามารถติดตามผู้กระทำความผิดได้

5.2.2 ด้านความซับซ้อนของกระบวนการติดตามเส้นทางการเงิน กระบวนการติดตามเส้นทางการเงินในคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีความซับซ้อนสูง โดยเฉพาะกรณีที่มีการใช้บัญชีม้าเพื่ออำพรางการเคลื่อนย้ายเงินที่ได้จากการกระทำความผิด ขบวนการเหล่านี้มักวางแผนล่วงหน้าและโอนเงินผ่านหลายบัญชีภายในเวลาอันรวดเร็ว ทำให้การตรวจสอบย้อนหลังทำได้ยาก นอกจากนี้ เงินที่ผ่านบัญชีเหล่านี้มักถูกเปลี่ยนรูปเป็นเงินสด หรือสกุลเงินดิจิทัล ส่งผลให้การติดตามและยึดคืนทรัพย์สินล่าช้าหรืออาจไม่สามารถยึดคืนได้ อีกทั้งในส่วนของการสืบสวนสอบสวน ยังพบอุปสรรคสำคัญ คือ การที่ผู้ครอบครองบัญชีม้ามักปฏิเสธความเกี่ยวข้องกับผู้เสียหายโดยตรง โดยให้การเพียงว่าได้รับค่าจ้างในการเปิดบัญชี โดยไม่มีข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับผู้ว่าจ้าง หรือขบวนการ

เบื้องหลัง ซึ่งทำให้ไม่สามารถขยายผลสู่ตัวการใหญ่ได้ เช่น คดีที่มีการอายัดบัญชีม้าได้ทันตามที่ผู้เสียหายแจ้ง แต่สุดท้ายการสืบสวนก็ยุติลงเพียงแค่บุคคลที่รับจ้างเปิดบัญชีเท่านั้น ไม่สามารถสืบไปถึงผู้ว่าจ้าง หรือหัวหน้าเครือข่ายได้

5.2.3 ด้านกำลังคนและภาระงานของเจ้าหน้าที่สอบสวน เจ้าหน้าที่ตำรวจในระดับท้องที่ต้องแบกรับภาระงานจำนวนมาก ซึ่งกระจายอยู่ในหลายด้าน ทั้งการเข้าเวรรับแจ้งความร้องทุกข์ประจำวัน การรับผิดชอบคดีทั้งใหม่และเก่า การจัดทำสำนวนการสอบสวนให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่จำกัด ส่งผลให้ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ไม่เพียงพอจะรองรับภารกิจที่ซับซ้อนและต้องการความละเอียดอ่อนอย่างคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ที่ต้องอาศัยเวลาในการวิเคราะห์เชิงเทคนิค มีความจำเป็นต้องประสานงานกับหน่วยงานภายนอกหลายฝ่าย เช่น สถาบันการเงิน หรือผู้ให้บริการระบบเครือข่าย และยังต้องมีการติดตามข้อมูลดิจิทัลอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งต่างจากคดีอาญาทั่วไปที่อาศัยพยานบุคคล หรือพยานแวดล้อมเป็นหลัก

5.2.4 ด้านความขัดแย้งของเขตอำนาจสอบสวนในคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี คดีอาชญากรรมทางออนไลน์ สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและทุกพื้นที่ โดยผู้เสียหายมักถูกหลอกให้โอนเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ไปยังบัญชีม้าของคนร้าย เดิมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 พนักงานสอบสวนมีอำนาจเฉพาะในท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น แต่ต่อมาได้มีการตรา พ.ร.ก.มาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 มาตรา 8 กำหนดให้ผู้เสียหายสามารถแจ้งความได้ทั่วประเทศ และพนักงานสอบสวนที่รับคำร้องทุกข์มีอำนาจดำเนินคดีได้โดยชอบด้วยกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของบทบัญญัติทั้งสองกฎหมายก่อให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนและอัยการ ว่าควรยึดหลักเขตท้องที่ตามมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือหลักแจ้งความได้ทั่วประเทศตาม พ.ร.ก.มาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 มาตรา 8 เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปโดยชอบและสอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรม

5.2.5 ด้านการบังคับใช้พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความซับซ้อนในการพิสูจน์เจตนาและองค์ประกอบความผิด โดยเฉพาะกรณีการเปิดบัญชีม้า แม้ว่ากฎหมายกำหนดให้ถือเป็นการกระทำความผิด แต่การพิสูจน์ว่าเจ้าของบัญชี มีเจตนาเกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงหรือไม่ เป็นเรื่องซับซ้อน ต้องวิเคราะห์บริบทและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง การเปิดบัญชีออนไลน์ด้วยเอกสารเพียงสำเนาบัตรประชาชนยิ่งทำให้ตรวจสอบยาก และอาจมีการใช้ข้อมูลบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ส่งผลให้บางคดีอัยการหรือศาล ไม่สามารถพิสูจน์เจตนาได้ชัดเจน จนอาจมีคำสั่งไม่ฟ้องหรือยกฟ้อง ส่งผลกระทบต่อสิทธิผู้เสียหาย เพราะหากฟ้องเพียงฐานผิด พ.ร.ก.ฯ ผู้เสียหายจะไม่สามารถเรียกคืนทรัพย์สินหรือขอชดเชย ค่าสินไหมทดแทนได้

เนื่องจากความผิดถือเป็นความผิดต่อรัฐ ไม่ใช่ความผิดที่มีผู้เสียหายเฉพาะราย อีกทั้ง ความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดความผิด ว่าควรเป็นกรรมเดียวกับฉ้อโกง หรือแยกเป็นความผิดคนละกรรม ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการฟ้องร้องและการลงโทษ บางครั้ง ผู้เปิดบัญชีม้าอาจถูกลงโทษหนักกว่าตัวการหลัก แม้พฤติการณ์จะเป็นเพียงผู้สนับสนุน ทำให้การดำเนินคดีในแต่ละพื้นที่ไม่สม่ำเสมอและเกิดความสับสน โดยเฉพาะการพิสูจน์เจตนาและความเชื่อมโยงระหว่างการเปิดบัญชีและการฉ้อโกง

2. ความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติทางกฎหมายและการฟ้องคดีซ้ำซ้อน การบังคับใช้ พ.ร.ก.ฯ ยังเกิดความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการพิจารณาว่าการเปิดบัญชีม้าเป็นความผิดกรรมเดียวกับการฉ้อโกง หรือเป็นความผิดคนละกรรม ส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการฟ้องร้องและการลงโทษ โดยในทางปฏิบัติพบว่า การฟ้องคดีในฐานะผู้เปิดบัญชีม้าอาจเกิดซ้ำซ้อน ผู้รับจ้างเปิดบัญชีม้าอาจถูกดำเนินคดีทั้งฐานเปิดบัญชีม้าและฐานร่วมฉ้อโกงพร้อมกัน ทำให้ได้รับโทษหนักกว่าตัวการหลักที่เป็นผู้วางแผนฉ้อโกงเพียงฐานเดียว โดยปัญหาหลักเกิดจากความยากในการพิสูจน์เจตนาและองค์ประกอบของความผิด เช่น ต้องระบุให้ชัดว่าผู้เปิดบัญชีม้ามีเจตนาเล็งเห็นว่าจะใช้บัญชีในการฉ้อโกงตั้งแต่แรกหรือเกิดภายหลัง การแยกฟ้องเป็นสองกรรมทำให้กระบวนการซับซ้อนและใช้เวลานาน ส่งผลต่อความสม่ำเสมอในการบังคับใช้กฎหมายและอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้ถูกกล่าวหา ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของระบบยุติธรรม

3. สิทธิและกระบวนการคืนทรัพย์สินของประชาชน ข้อจำกัดด้านสิทธิและกระบวนการคืนทรัพย์สินแก่ผู้เสียหายก็ชัดเจน หากคดีฟ้องเพียงฐานเปิดบัญชีม้า ผู้เสียหายไม่สามารถเข้าถึงสิทธิเรียกร้องคืนทรัพย์สินได้ แม้ว่าทรัพย์สินที่ถูกหลอกลวงยังอยู่ในบัญชี ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม ขณะที่ผู้กระทำผิดได้รับโทษตามกฎหมายโดยตรง

4. การประชาสัมพันธ์ และความเข้าใจของประชาชน เกี่ยวกับข้อกฎหมาย การประชาสัมพันธ์และความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับข้อกฎหมายใหม่ยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางที่อาจถูกชักชวนให้เปิดบัญชีโดยไม่ทราบว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิด แม้กฎหมายใหม่จะช่วยให้การดำเนินคดีง่ายขึ้นในเชิงข้อกฎหมายและพยานหลักฐาน แต่หากประชาชนขาดความตระหนักและความเข้าใจ ปัญหาการรับจ้างเปิดบัญชีและการนำบัญชีไปใช้ในการกระทำผิดก็จะยังคงเกิดต่อเนื่อง

5.3 แนวทางการพัฒนาการสืบสวนสอบสวนคดีฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์
กรณีศึกษาการใช้บัญชีม้า สถานีตำรวจภูธรศรีราชา

ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการสืบสวนคดีฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์ กรณีศึกษาการใช้บัญชีม้าที่สถานีตำรวจภูธรศรีราชา เพื่อนำไปวิเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.3.1 การพัฒนาด้านกฎหมายและความร่วมมือกับธนาคาร การเข้าถึงข้อมูลทางการเงินถือเป็นข้อจำกัดสำคัญของพนักงานสอบสวน จึงเสนอให้ 1. กำหนดกรอบเวลาในการส่งมอบข้อมูลจากธนาคารเพื่อลดความล่าช้า 2. ปรับปรุงกฎหมายให้เจ้าหน้าที่เข้าถึงข้อมูลทางการเงินได้รวดเร็วผ่านช่องทางกลางที่มีอำนาจตามกฎหมาย และ 3. กำหนดบทบาทเชิงรุกให้ธนาคารคัดกรองบัญชีต้องสงสัยและบังคับใช้มาตรการยืนยันตัวตนอย่างเข้มงวดเพื่อลดการใช้บัญชีม้าในการก่ออาชญากรรมออนไลน์

5.3.2 การแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างและทรัพยากรบุคคล ข้อจำกัดด้านกำลังคนทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถสืบสวนเชิงลึกได้อย่างทั่วถึง จึงเสนอให้ 1. เพิ่มบุคลากรหรือจัดการภาระงานให้เหมาะสมเพื่อลดการเร่งปิดคดีและเพิ่มโอกาสขยายผลไปยังเครือข่ายใหญ่ 2. จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะกิจด้านอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในแต่ละพื้นที่ พร้อมงบประมาณและเทคโนโลยีสนับสนุน และ 3. พัฒนาทักษะเจ้าหน้าที่ด้านเทคโนโลยีการเงินดิจิทัล การวิเคราะห์ธุรกรรม และการติดตามเส้นทางเงินสกุลดิจิทัล เพื่อรับมือกับอาชญากรรมซับซ้อนอย่างมีประสิทธิภาพ

6. สรุปผลการวิจัย

ปัญหาการฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์โดยใช้บัญชีม้ามีความซับซ้อนและขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้กระทำผิดมักใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการสร้างความน่าเชื่อถือ โดยสร้างบัญชีปลอมหรือคัดลอกข้อมูลจากร้านค้าจริงเพื่อหลอกลวง ให้เหยื่อโอนเงินชำระค่าสินค้าที่ไม่มีอยู่จริง จากนั้นจึงตัดการติดต่อทันที โดยมีบัญชีม้า เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยอำพรางเส้นทางการเงิน และหลีกเลี่ยงการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่รัฐ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Internet Banking และ Mobile Banking ยิ่งเพิ่มความสะดวกในการเคลื่อนย้ายเงิน ทำให้การติดตามและยึดคืนทรัพย์สินเป็นไปได้ยากมากขึ้น ในกระบวนการสืบสวนสอบสวน เจ้าหน้าที่ตำรวจยังเผชิญอุปสรรคหลายประการ ทั้งความล่าช้าในการประสานขอข้อมูลจากธนาคาร ความไม่ครบถ้วนของหลักฐานยืนยันตัวบุคคล และรูปแบบข้อมูลที่ไม่เป็นมาตรฐาน นอกจากนี้ การติดตามเส้นทางการเงินยังมีความซับซ้อนสูง เนื่องจากเงินมักถูกโอนผ่านหลายบัญชีภายในเวลาอันสั้น หรือถูกเปลี่ยนเป็นสกุลเงินดิจิทัล ทำให้ไม่สามารถขยายผลไปถึงตัวการใหญ่ได้ ขณะเดียวกัน เจ้าหน้าที่ในระดับพื้นที่ต้องแบกรับภาระงานจำนวนมาก และขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคนิค ส่งผลให้การสืบสวนคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีดำเนินไปอย่างล่าช้า และความขัดแย้งของเขตอำนาจสอบสวนในคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี การขาดความชัดเจนว่าพนักงานสอบสวนผู้ใดมีอำนาจสอบสวนคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เมื่อเกิดเหตุในพื้นที่หนึ่ง แต่ผู้เสียหายแจ้งความร้องทุกข์ในอีกพื้นที่หนึ่ง เดิมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 พนักงานสอบสวนมีอำนาจเฉพาะในท้องที่เกิดเหตุ แต่ พ.ร.ก.มาตรการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 มาตรา 8 เปิดให้แจ้งความได้ทั่ว

ประเทศ จึงเกิดความสับสนในการกำหนดเขตอำนาจสอบสวนให้ถูกต้องตามกฎหมาย นอกจากนี้การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวยังมีข้อจำกัดในด้านการพิสูจน์เจตนาและองค์ประกอบความผิดของผู้เปิดบัญชีม้า รวมถึงสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการขอคืนทรัพย์สิน ซึ่งไม่สามารถทำได้หากคดีถูกฟ้องเพียงฐานเปิดบัญชีตาม พ.ร.ก.ฯ โดยไม่รวมข้อหาฉ้อโกง ขณะเดียวกัน การประชาสัมพันธ์กฎหมายและการสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนยังไม่ทั่วถึง ทำให้กลุ่มเปราะบางจำนวนมากยังคงตกเป็นเหยื่อของขบวนการอาชญากรรมโดยไม่รู้ตัว ดังนั้น จากสถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่าง เจตนารมณ์ของกฎหมาย กับการปฏิบัติจริง ที่ยังไม่สอดคล้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านโครงสร้างการทำงานของหน่วยงานรัฐ ระบบข้อมูล และการสื่อสารกับประชาชน อันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 สถานการณ์คดีฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์ กรณีศึกษาการใช้บัญชีม้า ผลการวิจัยพบว่าการฉ้อโกงจากการซื้อขายสินค้าออนไลน์ในประเทศไทยยังคงทวีความรุนแรง โดยเฉพาะการใช้บัญชีธนาคารหรือบัญชีม้าเป็นเครื่องมือกระทำความผิดเพื่อรับเงินจากผู้เสียหายและหลีกเลี่ยงการตรวจสอบ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีปกตินิสัย (Routine Activity Theory) ของ Cohen & Felson (1979) ที่อธิบายว่าอาชญากรรมเกิดขึ้นเมื่อมีผู้กระทำความผิดที่มีแรงจูงใจ เหยื่อที่เหมาะสม และการขาดผู้ควบคุมดูแลที่มีประสิทธิภาพ หลังการแพร่ระบาดของ Covid-19 พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนจากออฟไลน์สู่โลกออนไลน์ ทำให้กลุ่มผู้ไม่คุ้นชินกับความเสี่ยงกลายเป็นเป้าหมายง่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hentig (1984) เรื่อง The Socially Weak Victim หรือผู้ที่ขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมและเทคโนโลยี ซึ่งถูกแสวงหาประโยชน์โดยง่าย

7.2 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการสืบสวนสอบสวนคดีฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์ กรณีศึกษาการใช้บัญชีม้า สถานีตำรวจภูธรศรีราชา ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

7.2.1 ด้านการเข้าถึงข้อมูลบัญชีและยืนยันตัวบุคคลจากธนาคาร ผลการวิจัยพบว่าการสืบสวนคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการโอนเงินเข้าบัญชีผู้กระทำความผิดพึ่งพาข้อมูลจากธนาคาร แต่การเข้าถึงข้อมูลเผชิญข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ 1. ความล่าช้าในการประสานงานระหว่างตำรวจและธนาคาร 2. ข้อมูลไม่เป็นมาตรฐานและไม่ครบถ้วน และ 3. ข้อมูลยืนยันตัวตนไม่สมบูรณ์ ส่งผลต่อความรวดเร็วและประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีระบบราชการของ Weber (1947) กระบวนการขอข้อมูลบัญชีจากธนาคารสะท้อนความชัดเจนและเป็นระบบของราชการ แต่ความเข้มงวดนี้ลดความยืดหยุ่นและความรวดเร็ว ทำให้การสืบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยีล่าช้า ข้อมูลที่ส่งมามากไม่เป็นมาตรฐานหรือไม่ครบถ้วน เช่น ไฟล์ขาดลายเซ็นต์ สำเนาบัตรประชาชน หรือข้อมูลติดต่อ ส่งผลให้ขั้นตอนซ้ำซ้อนและไม่สามารถใช้เป็น

หลักฐานได้ อีกทั้งความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลยืนยันตัวตน โดยเฉพาะบัญชีออนไลน์ ทำให้ผู้กระทำความผิดใช้ช่องว่างหลบหนีได้ และมีความสอดคล้องกับทฤษฎีความล้มเหลวของนโยบายของ Pressman and Wildavsky (1984) แม้กฎหมายและขั้นตอนถูกออกแบบเพื่อคุ้มครองสิทธิ แต่การปฏิบัติจริงล้มเหลวจากขั้นตอนซับซ้อน การประสานงานไม่ทั่วถึง และทรัพยากรหรือเทคโนโลยีไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องปรับกระบวนการ ให้ยืดหยุ่น มีมาตรฐาน และเสริมการประสานงานข้ามหน่วยงาน

7.2.2 ด้านความซับซ้อนของกระบวนการติดตามเส้นทางการเงิน ผลการวิจัยพบว่าการติดตามเส้นทางการเงินในคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีซับซ้อน เนื่องจากผู้กระทำความผิดใช้บัญชีม้าและโอนเงินผ่านหลายบัญชีอย่างรวดเร็ว ก่อนแปลงเป็นเงินสดหรือสกุลเงินดิจิทัล อีกทั้งเจ้าของบัญชีม้ามักปฏิเสธความเกี่ยวข้อง ทำให้การสืบสวนไม่สามารถขยายผลไปถึงผู้กระทำความผิดหรือเครือข่ายแท้จริงได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีระบบราชการตามแนวคิด Weber (1947) ที่เน้นความเป็นทางการ มีลำดับชั้นชัดเจน และแบ่งหน้าที่ตามกฎระเบียบ แม้ช่วยควบคุมและสร้างความน่าเชื่อถือ แต่ขั้นตอนซับซ้อน เช่น การขอข้อมูลจากธนาคารและรอผลตอบกลับ ทำให้ล่าช้า เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดหลบหนี และทำลายหลักฐาน นอกจากนี้ ความเป็นทางการและลำดับชั้นยังทำให้การประสานงานระหว่างตำรวจ ธนาคาร และ ปปง. ขาดเอกภาพ ข้อมูลไม่เป็นมาตรฐาน และไม่สามารถติดตามเส้นทางการเงินแบบเรียลไทม์ ทำให้ระบบราชการไม่ตอบสนองต่อความรวดเร็วของอาชญากรรมทางทางการเงินได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

7.2.3 ด้านกำลังคนและภาระงานของเจ้าหน้าที่สอบสวน ผลการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ต้องรับภาระงานจำนวนมากและหลากหลาย ส่งผลให้กำลังคนไม่เพียงพอต่อการสืบสวนคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่ซับซ้อน ต้องใช้เวลาในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเทคนิค ประสานงานหลายหน่วยงาน และติดตามข้อมูลดิจิทัลต่อเนื่อง ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานได้เต็มประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับคดีอาญาทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของระบบราชการตามแนวคิด Weber (1947) ซึ่งเน้นโครงสร้างเป็นระเบียบ ขั้นตอนชัดเจน และการทำงานตามกฎเกณฑ์ แม้จะสร้างความเป็นระบบ แต่ลักษณะเฉพาะและความซับซ้อนของคดีออนไลน์ ทำให้โครงสร้างเดิมไม่ตอบสนอง ภาระงานที่ทับซ้อนและขาดบุคลากรชำนาญเฉพาะทางทำให้การติดตามหลักฐานและสืบสวนมีความล่าช้า ประสิทธิภาพลดลง และจำกัดความสามารถในการดำเนินคดีอย่างเต็มที่

7.2.4 ด้านความขัดแย้งของเขตอำนาจสอบสวนในคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ผลการวิจัยพบว่า คดีอาชญากรรมทางออนไลน์เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและทุกพื้นที่ ผู้เสียหายมักถูกหลอกให้โอนเงินไปยังบัญชีม้า จึงต้องอาศัยกระบวนการรับแจ้งและสืบสวนที่ยืดหยุ่น แม้มาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดอำนาจพนักงานสอบสวนตามเขตท้องที่เกิดเหตุ แต่ พ.ร.ก.มาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 มาตรา 8 เปิดให้ผู้เสียหายแจ้งความได้ทั่วประเทศ ส่งผลให้เกิดความไม่ชัดเจนว่าควรยึดหลักเขตท้องที่หรือหลักการ

แจ้งความได้ทุกสถาน เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปโดยชอบและสอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความล้มเหลวของนโยบายของ Pressman and Wildavsky (1984) ซึ่งระบุว่า ความล้มเหลวของนโยบายไม่ได้เกิดจากการออกแบบที่ไม่เหมาะสมเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากปัจจัยในขั้นตอนการนำไปปฏิบัติ เช่น ความไม่ชัดเจนของบทบาทของหน่วยงาน การตีความกฎหมายที่ขัดแย้ง และข้อจำกัดของระบบราชการที่มีลำดับขั้นสูงและยืดหยุ่นต่ำ แม้ พ.ร.ก.ฯ จะออกแบบมาเพื่อตอบโจทย์อาชญากรรมยุคใหม่ แต่ในการปฏิบัติพบว่าบุคลากรบางส่วนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับบทบัญญัติใหม่ได้ โดยเฉพาะเมื่อเผชิญกับกฎหมายเดิมที่ใช้กันต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน ความเห็นที่แตกต่างกัน เรื่องเขตอำนาจสอบสวนยังสร้างความไม่แน่นอนต่อกระบวนการฟ้องคดี ซึ่งส่งผลให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรมและลดความเชื่อมั่นต่อระบบยุติธรรมโดยรวม

7.2.5 ด้านการบังคับใช้พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1. ความซับซ้อนในการพิสูจน์เจตนาและองค์ประกอบความผิด ผลการวิจัยพบว่า การพิสูจน์เจตนาของผู้เปิดบัญชีมาเชื่อมโยงกับการฉ้อโกงมีความซับซ้อน โดยเฉพาะบัญชีออนไลน์หรือใช้ข้อมูลผู้อื่น ทำให้บางคดีไม่สามารถฟ้องหรือยกฟ้องได้ ความไม่ชัดเจนว่าควรถือเป็นกรรมเดียวกับการฉ้อโกงหรือคนละกรรม ส่งผลให้การลงโทษไม่สม่ำเสมอและกระทบสิทธิผู้เสียหายในการเรียกคืนทรัพย์สิน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของปิ่นพันธุ์ฐ ชันเขต (2559) ที่ระบุว่าการรวบรวมพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ยังขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในชั้นพนักงานสอบสวน เนื่องจากข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในการควบคุมของผู้ให้บริการ เช่น บริษัทโทรคมนาคมหรือธนาคาร การเข้าถึงจึงต้องคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนูญ และหากกฎหมายไม่กำหนดอำนาจอย่างชัดเจน เจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่สามารถตรวจสอบหรือใช้ข้อมูลได้ ส่งผลให้การใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอในการจัดการพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ในคดีดังกล่าว 2. ความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติทางกฎหมายและการฟ้องคดีซ้ำซ้อน ผลการวิจัยพบว่า การบังคับใช้ พ.ร.ก.ฯ ยังไม่ชัดเจนว่าการเปิดบัญชีมาเป็นการผิดเดียวกับการฉ้อโกงหรือเป็นความผิดแยก ทำให้การฟ้องคดีไม่สม่ำเสมอ ผู้รับจ้างเปิดบัญชีมาอาจถูกลงโทษหนักกว่าตัวการหลัก เนื่องจากการพิสูจน์เจตนาและองค์ประกอบของความผิดซ้ำซ้อน การแบ่งฟ้องหรือรวมฟ้องจึงสร้างความไม่แน่นอนและอาจไม่เป็นธรรมต่อกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีความล้มเหลวของนโยบาย Pressman and Wildavsky (1984) อธิบายว่าความล้มเหลวเกิดจากความแตกต่างระหว่างเจตนารมณ์ของนโยบายกับผลลัพธ์ในทางปฏิบัติ ซึ่งมักมาจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง การตีความที่คลุมเครือ และความไร้ประสิทธิภาพของกลไก บังคับใช้ ในกรณีของ พ.ร.ก.ฯ แม้กฎหมายมีเป้าหมายชัดเจนในการป้องกันการเปิดบัญชีมาเพื่อฉ้อโกง แต่บทบัญญัติยังไม่ชัดเจนว่าการเปิดบัญชีมาควรถูกจัดเป็นความผิดแยกจากการฉ้อโกงหรือรวมเป็นกรรมเดียว การตีความและการบังคับใช้จึงไม่เป็นเอกภาพ ทำให้หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายในแต่ละพื้นที่ดำเนินคดีต่างกัน บางพื้นที่รวมความผิด บางพื้นที่แยกความผิด ส่งผลให้ผู้เปิดบัญชีมาอาจถูกลงโทษหนักกว่าผู้กระทำความผิดหลัก เกิดความเหลื่อมล้ำและช่องว่างระหว่างกฎหมายกับการปฏิบัติจริง 3. สิทธิและกระบวนการคืนทรัพย์สินของประชาชน ผลการวิจัยพบว่าหากคดีฟ้องเฉพาะฐานเปิดบัญชีมา ผู้เสียหายไม่สามารถเรียกคืนทรัพย์สินหรือเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้

แม้เงินยังอยู่ในบัญชี ส่งผลให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม ขณะที่ผู้กระทำผิดถูกลงโทษตามกฎหมายโดยตรง แม้เจตนารมณ์ของ พ.ร.ก.ฯ มุ่งควบคุมและลงโทษผู้เกี่ยวข้องกับบัญชีม้าอย่างเข้มงวด ในทางปฏิบัติการฟ้องเฉพาะฐานเปิดบัญชีม้ากลับสร้างข้อจำกัดต่อสิทธิของผู้เสียหาย ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีความล้มเหลวของนโยบาย Pressman and Wildavsky (1984) ซึ่งชี้ว่าความล้มเหลวอาจเกิดจากการแปลงเจตนารมณ์ของกฎหมายไปสู่การปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับปัญหาสังคมหรือไม่สามารถบรรลุผลลัพธ์ที่คาดหวัง กรณีนี้เป็นตัวอย่างชัดเจน เนื่องจากแม้รัฐพยายามปราบปรามอาชญากรรมบัญชีม้า แต่ผู้เสียหายกลับไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 43 หรือ 44/1 ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 4. การประชาสัมพันธ์และความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับข้อกฎหมาย ผลการวิจัยพบว่า การประชาสัมพันธ์กฎหมายใหม่ยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางทำให้บางคนถูกชักชวนเปิดบัญชีโดยไม่รู้ว่ามีผิดกฎหมาย แม้กฎหมายช่วยให้ดำเนินคดีง่ายขึ้น แต่ปัญหาการรับแจ้งเปิดบัญชีและการนำบัญชีไปใช้กระทำผิดยังคงเกิดต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติของ Pressman and Wildavsky (1984) ซึ่งอธิบายว่าแม้นโยบายหรือกฎหมายจะถูกออกแบบมาอย่างดี แต่หากในทางปฏิบัติไม่มีการดำเนินงานหรือการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้เป้าหมายของนโยบายไม่สำเร็จ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ แม้รัฐจะมีเจตนารมณ์ในการแก้ปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีแต่หากประชาชนไม่ได้รับรู้หรือเข้าใจกฎหมาย ก็จะทำให้ยังคงทำผิดโดยไม่เจตนา ส่งผลให้ปัญหาดังกล่าวไม่มีแนวโน้มที่จะลดลง

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 เสนอให้ปรับปรุงแก้ไข พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 เพิ่มข้อกำหนดกรอบระยะเวลาในการส่งข้อมูลจากธนาคารให้ชัดเจน เช่น ภายใน 15 หรือ 30 วัน เพื่อให้ทุกธนาคารดำเนินการตามมาตรฐานเดียวกัน ลดความล่าช้าในการตรวจสอบเส้นทางการเงิน

8.1.2 เสนอให้สถาบันทางการเงินมีอำนาจในการโอนเงินคืนให้แก่ผู้เสียหายได้ หากพิสูจน์และได้รับการยืนยันจากเจ้าหน้าที่ตำรวจได้อย่างชัดเจนแล้วว่าเงินที่นั่นเป็นเงินที่ถูกหลอกลวงจริง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 เสนอให้สถาบันทางการเงิน มีบทบาทเชิงรุกมากขึ้นในการคัดกรองบัญชีต้องสงสัย โดยบังคับให้ผู้เปิดบัญชีต้องยืนยันตัวตนให้ตรงกับเบอร์โทรศัพท์และข้อมูลส่วนบุคคล หากไม่สามารถยืนยันตัวตนได้ ธนาคารควรมีสิทธิระงับบัญชีชั่วคราว

8.2.2 เสนอให้สถาบันทางการเงินร่วมกันจัดทำแบบฟอร์มเอกสารกลางที่มีมาตรฐานเดียวกัน เพื่อใช้ในการส่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมทางการเงินให้แก่พนักงานสอบสวนในการประกอบสำนวนคดี เพื่อให้เอกสารดังกล่าวสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานที่สามารถรับฟังได้ในชั้นศาล

8.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังสถานที่ตำรวจในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจ หรือ โครงสร้างอาชญากรรมคล้ายคลึงกัน เช่น เขตเมืองท่องเที่ยว เขตนิคมอุตสาหกรรม หรือเขตชานเมือง เพื่อเปรียบเทียบปัญหาและแนวทางการสืบสวนสอบสวนในบริบทที่แตกต่าง

8.3.2 ควรศึกษาบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เช่น ธนาคารพาณิชย์ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) หรือกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) เพื่อให้ได้ ภาพรวมของระบบความร่วมมือในการสืบสวนสอบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์อย่างครบถ้วน

9. บรรณานุกรม

- ไทยพีบีเอส. (2565). *ETDA เปิดเทรนด์ใช้อินเทอร์เน็ตปี 65 คนไทยดู - ซื้ออะไรในออนไลน์*. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/318784>
- แนวหน้า. (2565). *เปิดสถิติ 10 อันดับภัยออนไลน์ รอรับเลยส่งเตือน 18 รูปแบบกลโกงถึงบ้าน*. สืบค้นจาก <https://www.naewna.com/local/698041>
- ปิ่นรัตน์ ชันเขต. (2559). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ในชั้น พนักงานสอบสวน* (ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2567). *สถิติการรับแจ้งความคดีออนไลน์*. สืบค้นจาก <https://www.thaipoliceonline.com>
- Cohen, L. E., & Felson, M. (1979). Social Change and Crime Rate Trends a Routine Activity Approach. *American Sociological Review*, 44, 588-608.
- Hentig, H. (1984). *The Criminal and His Victims*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Pressman, J. L., & Wildavsky, A. B. (1984). *Implementation: How great expectations in Washington are dashed in Oakland; or, why it's amazing that federal programs work at all*. Berkeley: University of California Press.
- Weber, M. (1947). *The theory of social and economic organization* (A. M. Henderson & T. Parsons, Trans.). New York: Oxford University Press.

10. คำขอบคุณ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษา และคณาจารย์ประจำคณะอาชีววิทยาและงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิตทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำ คำปรึกษา และข้อเสนอแนะอันทรงคุณค่า ตลอดระยะเวลาการดำเนินงานวิจัยจนบรรลุผลสำเร็จ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน ตลอดจนสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีฉ้อโกงซื้อขายสินค้าออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน ทั้งที่ได้เอ่ยนามและมิได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้ ด้วยความซาบซึ้งในไมตรีและความกรุณาอย่างยิ่ง